

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunnan päätös 18.4.2017 § 38

Ote: Kuopion kaupungin hyvinvoinnin edistämisen lautakunnan lausunto ehdotuksesta museopoliittiseksi ohjelmaksi

Otteen oikeaksi todistaa, Kuopiossa 20. huhtikuuta 2017

Paula Aaltonen
hallintosihteeri

Liitteet Päätös liitteineen

Tiedoksianto Päätös on lähetetty tiedoksi postitse 20.4.2017:

Jakelu Opetus- ja kulttuuriministeriö

Tiedoksi Kulttuurihistoriallinen museo Merja Helena Heiskanen
Luonnontieteellinen museo Pertti Renvall
Museokeskuksen hallinto Aija Jaatinen
Museokeskuksen hallinto Pirkko Heikura
Taidemuseo Marianna Huttunen

Nähtävänäolo Kuopiossa, kaupungintalolla, os. Tulliportinkatu 31, 1. kerroksen pääaula,
neuvontapiste, 3.5.2017.

Kuopion kaupungin hyvinvoinnin edistämisen lautakunnan lausunto ehdotuksesta museopoliittiseksi ohjelmaksi**Museokeskuksen päällikkö Aija Jaatinen**
Museokeskuksen hallinto

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa ministeriön asettaman työryhmän ehdotuksesta museopoliittiseksi ohjelmaksi. Lausunnot on pyydetty 5.5.2017 mennessä Kuopion kaupungilta sekä Kuopion kulttuurihistorialliselta museolta, Kuopion luonnontieteelliseltä museolta ja Kuopion taidemuseolta. Lausunnoissa pyydetään arvioimaan ohjelman toimivuutta kokonaisuutena ja esittämään mahdolliset huomiot oman toimialan tai tehtävän näkökulmasta. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, Kuopion luonnontieteellinen museo ja Kuopion taidemuseo eivät anna erillistä lausuntoa.

Työryhmän tehtävänä oli tarkastella kokonaisvaltaisesti suomalaista ammatillisesti hoidettua museokenttää ja sen tulevaisuutta sekä laatia ehdotus museopoliittisiksi linjauksiksi ja painopisteiksi, jotka perustuvat kulttuuripolitiikan tavoitteisiin ja toimintaympäristön muutoksiin. Työssä tuli kiinnittää huomiota museo- ja kulttuuriperintöalan välillisiin vaikutuksiin mm. hyvinvoinnin ja luovuuden, kasvun ja työllisyyden sekä kestävä kehityksen edistämiseksi. Tavoitteena oli lisätä kaikkien väestöryhmien osallistumisen mahdollisuuksia museoalaan ja kulttuuriperintöön sekä vahvistaa museoalan vaikuttavuutta yhteiskunnassa. Erityisesti tuli kiinnittää huomiota lapsille ja nuorille suunnattuun toimintaan ja palveluiden saatavuuteen.

Työryhmän tehtävinä olivat:

- Laatia linjaukset ja painopisteet museotoiminnalle Suomessa.
- Ottaa kantaa museolaitoksen rakenteeseen, valtionosuusjärjestelmän toimivuuteen ja rahoituksen kohdentumisen perusteisiin.
- Selvittää alueellisen museotoiminnan tilaa sekä erityisesti maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän kehittämistarpeita.
- Selvittää museoiden ja kulttuuriperinnön hyödyntämistä voimavarana sekä uuden toiminnan mahdollistajana eri sektoreilla.
- Tehdä ehdotuksia toimintatapojen uudistamiseksi sekä hyvien käytäntöjen levittämiseksi.
- Arvioida museolain ajantasaisuus ja tarve lain kokonaisuudistukselle.

Museopoliittinen ohjelma nostaa museot esiin asiantuntijoina, kumppaneina ja mahdollistajina. Museot tarjoavat elämyksiä ja tietoa ja luovat näin mahdollisuuksia luovuudelle, sivistykselle, identiteettien rakentumiselle ja muutosten ymmärtämiselle. Museoilla on tärkeä tehtävä kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunnan rakentamisessa ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Kattavasti tarjolla olevina kulttuuripalveluina museoiden rooli alueiden vetovoimaisuuden ja elinvoimaisuuden kehittämisessä nähdään keskeisenä.

Ohjelmassa linjataan museoalan keskeiset menestystekijät vuoteen 2030. Nii-
tä käsitellään kuuden kehittämiskokonaisuuden kautta, joissa keskitytään

18.04.2017

38 §

museotoimen yleisten tavoitteiden uudistamiseen sekä osaamisen, toimintatapojen, rakenteiden ja rahoituksen kehittämisen linjauksiin, omina kokonaisuuksina lisäksi kokoelmatyö ja digitalisaatio. Myös museolakia ja sen uudistamistarpeita tarkastellaan.

Ohjelmassa esitetään museoalan vastuiden, rakenteiden ja rahoituksen uudistamista. Nykyinen valtakunnallisista museoista, valtakunnallisista erikoismuseoista sekä maakunta- ja aluetaidemuseoista muodostuva järjestelmä esitetään korvattavaksi kansallisilla museoilla sekä valtakunnallisilla ja alueellisilla vastuumuseoilla. Kunnille ja muille museoiden ylläpitäjille esitetään, että ne sitoutuvat museoidensa toimintaedellytysten kehittämiseen ja hyödyntävät niitä strategisina voimavaroina ja alueiden elinvoimaisuuden edistäjinä.

Yleisiä arvioita

Esitys museopoliittiseksi ohjelmaksi on asiantuntevasti valmisteltu. Museoalan kehittämiskokonaisuudet on huolella valittuja ja esitetyt toimenpideehdotukset on kokonaisuutena monilta osin tärkeitä, hyvin harkittuja ja perusteltuja. Monet ehdotetuista toimenpiteistä ovat jo olennainen ja aktiivisesti kehitetty osa museoiden vakiintunutta toimintaa, esimerkkeinä taide-, kulttuuriperintö- ja ympäristökasvatustyö, museoiden yhteistyö paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti, verkostoituminen, maakuntamuseoiden kulttuuriympäristötyö sekä kokoelma-aineistojen digitointi.

Kokoelmatyön ja asiantuntijuuden merkitys nousevat ohjelmassa museotyön vahvuuksiksi ja kehittämiskohteiksi. Digitaalisuus linjataan ymmärrettävästi museopalvelujen kehittämisen ja vaikuttavuuden lisäämisen keskeiseksi keinoksi. Toisaalta näyttelytoimintaa ei ohjelmassa käsitellä lainkaan omana kehittämiskokonaisuutenaan, vaikka sen todetaan olevan usein näkyvintä, tunnetuinta ja yhteiskunnallisesti vaikuttavinta museotyötä.

Työryhmän esitys painottaa hyvin museoiden roolia asiantuntijoina, kumppaneina ja mahdollistajina. Se määrittelee museotoiminnan arvopohjaksi yhteisöllisyyden ja vuorovaikutteisuuden, luotettavuuden ja jatkuvuuden, moniäänisyyden ja demokratian sekä rohkeuden ja ennakkoluulottomuuden. Esitys korostaa museoalan aktiivista roolia hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun vahvistamisessa. Ehdotus pyrkii toimenpiteillään lisäämään museopalveluiden alueellista kattavuutta ja saatavuutta etenkin kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävien osalta.

Ministeriön asettaman työryhmän arvion mukaan esityksestä ei aiheudu välitömiä taloudellisia vaikutuksia kunnille tai muille museoiden ylläpitäjille. Alueellisen vastuumuseon alueellisten palveluiden osalta työryhmä esittää selvityksen laatimista mahdollisuuksista laajentaa rahoituspohjaa alueen muihin kuntiin kuntien välisillä vapaaehtoisilla sopimuksilla. Museoiden oman varainhankinnan osalta työryhmä esittää mm. aineistojen ja osaamisen tuotteistamista myytäväksi palveluiksi.

Tarkempia huomioita

Museopoliittinen ohjelma ohjaa koko museoalan kehittämistä ja tulevaisuutta. Ohjelmaesitys nostaa luonnonperinnön säilyttämisen kulttuuriperinnön rinnalle kuitenkin vain paikoin ja epäjohdonmukaisesti. Museopoliittisen ohjelman tulisi kulttuuriperinnön ohella kirjata/huomioida johdonmukaisesti

min myös luonnonperinnön vaalimiseen ja dokumentoimiseen liittyvät museoalan vastuut, tavoitteet ja tehtävät.

Tavoitteena kohtaamiset ja kumppanuudet

Ehdotuksessa nostetaan perustellusti esille osallisuus, yhteisöllisyys ja vapaaehtoistoiminta. Ihmiset ja yhteisöt nähdään potentiaalisina museotoiminnan kehittäjinä, joille tulisi tarjota mahdollisuuksia osallistua tekemiseen ja päätöksentekoon. Museot ovat asiantuntijaorganisaatioita, jotka parhaimmillaan voivat hyödyntää myös vapaaehtoistyön tai kansalaistoiminnan resursseja. Museotyön yhteisöllinen tukeminen, osallistamisen ja osallistumisen tavat kuuluvat luontevimmin museopedagogiikan ja yleisötyön muotoihin, joita kehitetään jatkuvasti.

Taide-, kulttuuri- ja ympäristökasvatus ovat jo vakiintuneita osia museoiden normaalia toimintaa. Museot toteuttavat jo nyt yhteistyöhankkeita erilaisten yhteisöjen kanssa, luovat kumppanuuksia, ylläpitävät ja kehittävät verkostoja. Huomattakoon tässä yhteydessä, että taidemuseot ovat profiloituneet myös taidelaitoksina, joilla on näkyvä rooli kuvataiteen aseman edistäjänä alueellaan ja siksi niiden toiminnassa on keskeistä aktiivinen yhteistyö taiteilijoiden ja kuvataidekentän kanssa.

Osaava ja oppiva museoala

Ehdotuksessa tuodaan aiheellisesti ja painokkaasti esille museot asiantuntijayhteisöinä, joiden työntekijöillä on korkea osaamisen taso ja joiden ammatillisia osaamisvalmiuksia on kehitettävä ja tuettava osana museoalan menestystä. Tämä edellyttää mm. mahdollisuuksia kansainvälisen museokentän jatkuvaan seuraamiseen ja täydennyskouluttautumisen turvaamiseen.

Museoiden kokoelmat esille ja käyttöön

Ohjelman tavoitteet ja esitetyt kehityslinjaukset ovat perusteltuja. Kokoelmat ovat museotyön perusta, mutta myös jatkuva tärkeä kehittämiskohde. Kokoelmatyön suunnitelmallinen kehittäminen ja kokoelmakeskusten esittäminen kokoelmatyötä ja –palveluita vahvistavina keinoina ovat kannatettavia asioita. Laadukas ja vaikuttava kokoelmatyö edellyttää syvällistä asiantuntemusta, ammatillista osaamista ja monipuolista yhteistyötä (esim. tutkimusyhteistyö yliopistojen kanssa). Yhteisöjen ottaminen laajamittaisesti mukaan kokoelmat toimintaan luo arvokasta lisäarvoa, mutta sitoo myös runsaasti asiantuntija-resursseja. Kokoelmien saatavuuden ja käytön laajentamisessa on huomioitava lainsäädäntö, mm. tekijänoikeuslainsäädännön asettamat ehdot.

Digitaalisuus mahdollisuuksien avaajana

Esitetyt tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset ovat tärkeitä ja oikeansuuntaisia. Digitointi ja digitaalisten palveluiden kehittäminen vaativat huomattavaa resursointia ja kehitystyötä oikeiden toimintatapojen löytämiseksi (esim. tallentamisen joukkoistaminen). Vaikka digitalisaatio on museotyössäkin hyvä apuväline, se ei saa kuitenkaan syrjäyttää alkuperäisen museo-objektin merkitystä. Autenttisten objektien esittelyn ja kokemisen on oltava museotyön keskiössä. Erityisesti taideteosten digitaalinen välittäminen edellyttää myös tekijänoikeuskorvausten huomiointia museoiden taloudessa.

18.04.2017

38 §

Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä

Kehittämiskokonaisuus sisältää koko museopoliittisen ohjelman keskeisen uudistusesityksen.

Alueellisen ja valtakunnallisen museotoiminnan osalta esitetään vastuiden, rakenteiden ja rahoituksen uudistamista. Nykyisin käytössä oleva valtakunnallisten ja alueellisten museoiden jaottelu esitetään korvattavaksi kansallisilla museoilla sekä valtakunnallisilla ja alueellisilla vastuumuseoilla. Alueellisten vastuumuseoiden esitetään korvaavan nykyisen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän.

Järjestelmää uudistettaessa esitetään tavoitteeksi tasapainottaa alueellisen museopalvelun tarjonta, alueiden tarpeet ja rahoituksen rakenne. Valtakunnallisen ja alueellisen yhteistyön, vastuunjaon ja koordinoinnin merkitys kasvaa entisestään. On tärkeää, että esitetyt rakenteet ja rahoitusjärjestelmä tukevat tavoitteellista ja vaikuttavaa toimintaa ja mahdollistavat palveluiden järjestämisen tasapuolisesti koko maassa.

Ehdotuksessa esitetään, että valtio rahoittaa alueellisia tehtäväkokonaisuuksia valtiosuosjärjestelmän kautta ylläpitäjälle ohjattavalla erillisrahoituksella. Rahoitus määräytyisi jatkossa museon hoitamien tehtäväkokonaisuuksien perusteella. Alueellisten tehtävien menestyksellisen hoidon kannalta olisi tärkeää, että rahoitus osoitetaan suoraan vastuumuseolle tehtäväkokonaisuuden hoitoon.

Vastuumuseoiden tehtävien määrittelyssä tulisi huomioida eri museotalojen tasapuolinen kohtelu ja niiden toiminnan turvaaminen.

Museoviraston roolia esitetään vahvistettavaksi ja edelleen kehitettäväksi. Tässä tavoitteessa tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon museoviraston vastuu koko museotalan kehittämisyksikkönä. Museoviraston tehtävissä tulisi huomioida paremmin myös alueellinen tasa-arvo.

Kestävyyttä ja joustavuutta rahoitukseen

Kehittämiskokonaisuus sisältää hyviä tavoitteita ja toimenpide-esityksiä. Ehdotus ei taloudellisten mahdollisuuksien osalta kuitenkaan huomioi alueellista eriarvoisuutta ja museoiden varsin erilaisia lähtökohtia ja mahdollisuuksia hyödyntää yksityistä rahoitusta palvelujensa tuottamisessa ja kehittämisessä. Maksuttoman sisäänpääsyn vaikutukset museoiden saavutettavuuteen ja vaikuttavuuteen sekä ansaintalogiikkaan tulee selvittää. On huomioitava, että maksuttomuus muuttaa museoiden tulo- ja menorakennetta.

Vaikutusten arviointi

Liitteenä

Esitys

Esitän, että hyvinvoinnin edistämisen lautakunta päättää antaa edellä esitetyn lausunnon museopoliittisesta ohjelmasta opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Liitteet

- 1 2664/2017 Lausuntopyyntö
- 2 2664/2017 Kansilehti
- 3 2664/2017 Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi
- 4 2664/2017 Vaikutusten arviointi

Valmistelija

Marianna Huttunen	puh. +358 44 718 2640
Pertti Renvall	puh. +358 44 718 2651
Merja Helena Heiskanen	puh. +358 44 718 2611
Aija Jaatinen	puh. +358 44 718 2634
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi	

Päätösehdotus

Palvelualuejohtaja Pekka Vähäkangas

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta päättää hyväksyä museokeskuksen päällikön esityksen.

Päätös

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Janne Hentunen saapui kokoukseen klo 16.02 ennen asian käsittelyn alkua.

Aija Jaatinen poistui kokouksesta klo 16.28 asian käsittelyn jälkeen.